

Folketingsvalg 2022 - Akademikere havde 13 gange så stor chance for at blive valgt som ufaglærte og faglærte

De nye folketingsmedlemmers uddannelsesbaggrund afspejler ikke befolkningens. Det er en demokratisk udfordring. Der er alt for få ufaglærte og faglærte og alt for mange med lange videregående uddannelser. Da færre ufaglærte og faglærte bliver opstillet, er der allerede en skævhed i, hvem vælgerne kan stemme på. Og når vælgerne skal sætte krydset på valgdagen, sættes det oftere ved en akademiker end ved en ufaglært eller faglært kandidat.

Resumé:

- Cevea har kortlagt uddannelserne for de 175 nye danske folketingsmedlemmer og sammenlignet dem med uddannelsesniveautet blandt opstillede kandidater og i befolkningen.
- Ufaglærte og faglærte udgør 17 pct. af de valgte kandidater og 61 pct. i befolkningen og er underrepræsenterede i Folketinget. Omvendt er personer med lange videregående uddannelser (LVU) overrepræsenterede. De udgør 49 pct. af de valgte og 13 pct. af befolkningen.
- Problemet skal både findes i, hvem der opstiller, og hvem vælgerne stemmer på:
 - Blandt de opstillede udgør ufaglærte og faglærte 35 pct., mens personer med LVU udgør 34 pct. Ufaglærte og faglærte stilles altså sjældnere op, end de burde i forhold til deres andel af befolkningen, mens det omvendte gælder for personer med LVU.
 - Andelen af ufaglærte og faglærte er markant lavere blandt valgte end blandt opstillede kandidater, mens det omvendte gælder for personer med LVU.
- Chancen for, at en akademiker i befolkningen blev valgt til Folketinget 1. november var 13 gange så stor som for en ufaglært eller faglært. Oddsene for, at en faglært eller ufaglært kommer i Folketinget er dårligere i 2022, end ved de to foregående valg i 2015 og 2019.

Cevea mener:

- Cevea opfordrer (a) flere ufaglærte og faglærte til at melde sig ind i et parti og søge opstilling til Folketinget, (b) partierne til at stille dem op som kandidater og (c) vælgerne til at have deres kandidaters uddannelse i baghovedet næste gang de stemmer.
- Cevea opfordrer også partier og faglige organisationer til at klæde ufaglærte og faglærte kandidater bedre på til at debattere og begå sig i medierne, så de er bedre rustet til at møde vælgerne.

KONTAKT

Asbjørn Sonne Nørgaard,
asn@cevea.dk, tlf. 21725413

FORFATTERE

Ask Lund Jakobsen, Lasse
Nilsson, Søren Mogensen og
Stine Laurberg Myssen

NOTAT

Publiceret november 2022

CITAT

Nærværende rapport må kun
citeres med udtrykkelig kilde-
henvisning til Cevea.

INDLEDNING

Den 1. november stemte danskerne på de kandidater, de ønskede i Folketinget. Udover at stemme på et parti, kunne de også pege på en konkret kandidat. Normalt stemmer omtrent halvdelen af danske vælgere personligt ved folketingsvalgene.¹ Når man stemmer personligt, kan det ske af mange grunde, for eksempel fordi man sympatiserer med kandidatens mærkesager, eller fordi man har tillid til kandidaten. Men derudover kan man vælge at pege på en kandidat, som man kan spejle sig i, eller man oplever repræsenterer én på andre måder end ved politiske holdninger. Det kan for eksempel være køn, geografi, erhverv eller uddannelse.

Repræsentativitet handler dels om overensstemmelse mellem de valgte og vælgernes holdninger og anskuelser. Blandt andet derfor stemmer vi på forskellige politiske partier. Men repræsentativitet handler også om, hvorvidt de valgtes demografiske og socioøkonomiske profiler minder om vælgernes.² Det er vigtigt, at alle befolkningsgruppers erfaringer, perspektiver og interesser præger den politiske dagsorden, prioriteringer og lovgivningsprocessen i Folketinget.

Hvis en befolkningsgruppe er voldsomt underrepræsenteret i Folketinget, risikerer vi, at visse politiske problemstillinger bliver fejlfortolket eller nedprioriteret på grund af manglende kendskab til eller erfaring med problematikken.³ Når der aktuelt har været stort fokus på unges ret til at vælge gymnasium og så lidt fokus på manglen på ressourcer til erhvervsuddannelser, kan det skyldes, at vores valgte politikere og deres børn har det første tæt inde på livet, men ingen erfaring har med erhvervsuddannelser. Det er derfor vigtigt, at forskellige befolkningsgruppers erfaringer er repræsenteret i Folketinget.

Opgjort på køn har Folketinget aldrig lignet befolkningen så meget som nu. Hele 44 pct. af folketingsmedlemmerne er nu kvinder.⁴ Men når vi ser på repræsentationen på tværs af uddannelsesniveauer, er der stadig en markant skævhed. Og i modsætning til, hvad der er sket med repræsentationen af kvinder, er uddannelsesskævheden faktisk blevet større ved valget 1. november 2022 sammenlignet med de to forrige valg.

I denne analyse undersøger vi, hvordan Folketinget afspejler befolkningen, når man ser på uddannelse. Vi undersøger også, hvor kæden hopper af. Altså om årsagen skal findes i, at ufaglærte og

¹ Danmarks Statistik (2019). [Færre stemmer personligt til folketingsvalgene end til andre valg](#)

² Lars Bille (2004). Hvem er medlemmerne? kapitel 2 i Lars Bille og Jørgen Elklit (red.). [Partiernes medlemmer](#). Aarhus Universitetsforlag/Magtudredningen

³ Se for eksempel W. Schakel og A. Hakhverdian (2018). [Ideological congruence and socio-economic inequality](#). *European Political Science Review* 10(3).

⁴ Fagbladet 3F (3. november 2022). [Andel af kvinder i Folketinget sætter rekord](#)

faglærte ikke bliver opstillet i tilstrækkeligt omfang, og/eller om forklaringen er, at faglærte og ufaglærte kandidater får færre stemmer end kandidater med en anden uddannelsesbaggrund.

I analysen finder vi, at ufaglærte og faglærte er meget underrepræsenterede i Folketinget, mens personer med lange videregående uddannelser (LVU) er overrepræsenterede. Det er der flere årsager til: For det første stilles der for få kandidater op med en ufaglært eller faglært baggrund og for mange med LVU. Der er altså allerede en skævhed i de valgmuligheder, vælgerne har. For det andet ser vælgerne ud til at prioritere kandidater med længere uddannelses på bekostning af de ufaglærte og faglærte. Sammenlignet med akademikere er repræsentationen af ufaglærte og faglærte dårligere efter valget 1. november 2022, end den har været ved de foregående to valg.

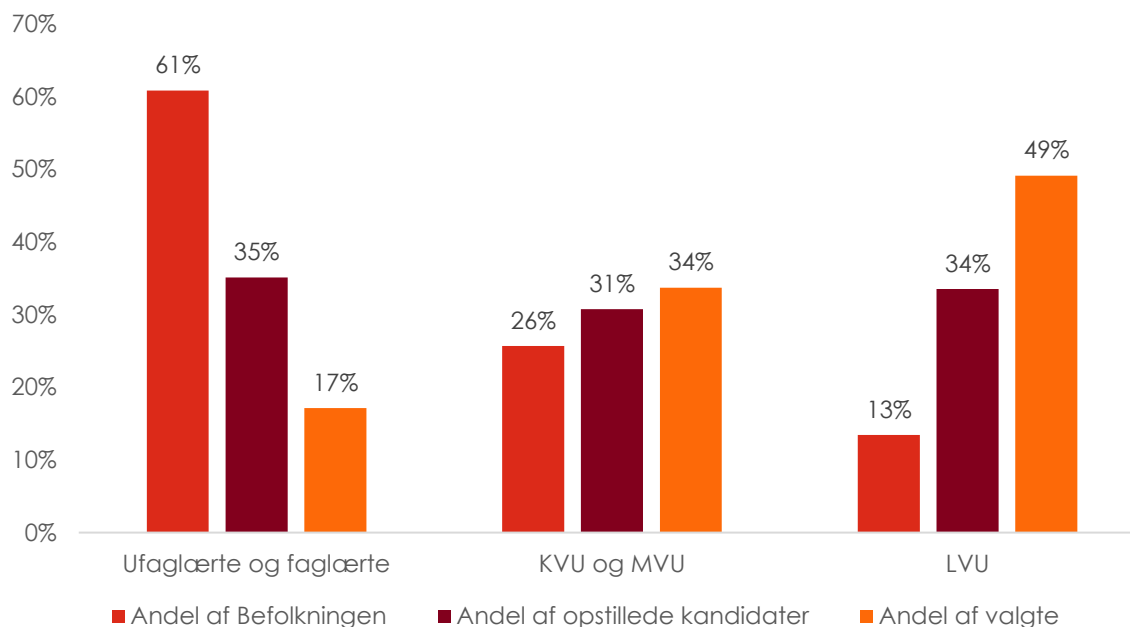
ALT FOR FÅ UFAGLÆRTE OG FAGLÆRTE BLANDT KANDIDATER OG VALGTE

Ideelt set skal fordelingen af forskellige befolkningsgrupper i Folketinget svare nogenlunde til fordelingen i befolkningen. I et demokrati med frie valg vil man aldrig kunne sikre en fuldstændig ligelig repræsentation. Det er heller ikke afgørende. Men alle befolkningsgruppers erfaringer, interesser og perspektiver skal helst have en tydelig stemme i Folketinget, så alle ikke tænker ens og trækker på de samme erfaringer. Som Ulrik Kjær og Mogens N. Pedersen skrev i forbindelse med Magtudredningen i 2004, er det vigtigt med politikere med forskellige socioøkonomiske og uddannelsesmæssige baggrunde, fordi ”politikere som personer kan gøre en forskel i relation til den politiske repræsentation”, og fordi ”de ikke kun er marionetter for andre aktører, det være sig partiledelser, organisationer eller lignende.”⁵

Det er således også ønskeligt, hvis Folketingets sammensætning nogenlunde afspejlede vælgernes, når det gælder uddannelsesbaggrund. Men efter valget 1. november er det langt fra tilfældet, som figur 1 viser.

⁵ Ulrik Kjær & Mogens N. Pedersen (2004). [De danske folketingsmedlemmer – en parlamentarisk elite og dens rekruttering, cirkulation og transformation 1849-2001](#) Aarhus Universitetsforlag/Magtudredningen

Figur 1. Opstillede og valgte til Folketinget samt befolkningen opgjort på uddannelsesniveau

Note: Uddannelsesniveau er opgjort som højest fuldførte uddannelse. Tal for befolkningen (20-69-årige) er fra 2021. I opgørelsen er ufaglærte og faglærte lagt sammen, og korte og mellemlange videregående uddannelser er lagt sammen.

Kilde: Danmarks Statistiks tabel HFUDD11, Danmarks Statistik (2022) - Kandidater ved folketingsvalget den 1. november 2022 samt egne tal og egne beregninger.

ALT FOR FÅ UFAGLÆRTE OG FAGLÆRTE I FOLKETINGET

Andelen af ufaglærte og faglærte udgør 61 pct. af de 20 til 69-årige i den danske befolkning, mens de udgør 17 pct. af de valgte kandidater til Folketinget. Der skulle altså have været valgt ca. 3,5 gange så mange, hvis de skulle repræsentere befolkningen.

Omvendt ser det ud for kandidater med akademikere. De udgør 13 pct. af befolkningen, men hele 49 pct. af de valgte. Der er altså ca. fire gange så mange folketingsmedlemmer med lange videregående uddannelser, som deres andel af befolkningen tilskrives.

Der er en mindre overrepræsentation af personer med korte videregående uddannelser (KVVU) eller mellemlange videregående uddannelser (MVU) blandt de valgte. 34 pct. af kandidaterne har en KVVU eller MVU, mens det gælder for 26 pct. i befolkningen. Personer med KVVU eller MVU er dermed overrepræsenterede i Folketinget, dog i langt mindre grad end personer med LVU.

SKÆV FORDELING BLANDT OPSTILLEDE KANDIDATER

Folketingsmedlemmerne afspejler ikke befolkningen særlig godt, når vi ser på uddannelsesbaggrund. Men hvad skyldes det? Er forklaringen, at ufaglærte og faglærte ikke stilles op - altså at vælgerne ikke har mulighed for at stemme på dem? Eller er forklaringen, at de ikke brænder igennem, så vælgerne ikke stemmer på dem? Svaret er, begge dele.

35 pct. af de opstillede kandidater til folketingsvalget var ufaglærte eller faglærte. Det er godt halvdelen af de 61 pct., som gruppen udgør af befolkningen. Samtidig er det dobbelt så stor en andel som de 17 pct., de blev valgt, se figur 1. Det tyder på, at gruppen både er underrepræsenteret blandt de opstillede, og at vælgerne ikke stemmer på dem, når de har muligheden.

Omvendt ser det ud for akademikere. 34 pct. af de opstillede kandidater har en lang videregående uddannelse, mens det gælder for 13 pct. i befolkningen og 49 pct. af de valgte kandidater. Der bliver altså stillet langt flere akademikere op, end deres andel i befolkningen tilskriver. Og samtidig har de en bedre chance for at blive valgt.

Kandidater med KVU eller MVU har en lidt større chance for at blive opstillet end deres andel i befolkningen tilskriver og en lidt bedre chance for at blive valgt. Forskellene er dog små sammenlignet med de andre uddannelsesgrupper.

DÅRLIGERE CHANCER FOR AT KOMME I FOLKETINGET SOM UFAGLÆRT OG FAGLÆRT END TIDLIGERE

Oddsene for, at en faglært eller ufaglært kommer i Folketinget, er altså langt dårligere end for en akademiker, når man tager højde for, hvor stor en andel af befolkningen, de to grupper udgør. For at vise, hvordan det ser ud efter valget 1. november 2022 sammenlignet med tidligere, bruger vi odds-ratios, som her måler, akademikers chancer for at blive valgt ind *i forhold til* ufaglærte og faglærte.

Som tabel 1 viser, havde en person med en lang videregående uddannelse 13,0 gange så stor chance for at blive valgt til Folketinget i 2022 som en ufaglært eller faglært.⁶ Oddsene var en smule bedre for faglærte og ufaglærte i 2015 og 2019, men på samme niveau som i 2011 (odds-ratio 13,6). Sammensætningen er altså mere skæv ved valget den 1. november 2022 end ved de to foregående valg.

⁶ For 2022 er odds-ratio beregnet som: $(0,49/0,17)/(0,13/0,61) = 13,5$ (uden afrunding: 13,0)

Tabel 1. Odds-ratio: Chance for at komme i Folketinget som LVU sammenlignet med faglærte og ufaglærte

År for folketingsvalg	Odds-ratio
2011	13,6
2015	11,5
2019	10,3
2022	13,0

Kilde: Danmarks Statistiks tabel HFUDD11, Danmarks Statistik (2019) – Folketingsvalget 5. juni 2019 samt egne tal og egne beregninger. Opgørelsen af befolkningstal for 2022 er de senest opgjorte fra 2021.

SÅDAN HAR VI BEREGNET TALLENE

Analysen bygger på tal fra Danmarks Statistik om uddannelse i befolkningen (HFUDD11), rapporter om de opstillede og valgte kandidater fra Danmarks Statistik og Ceveas egen kodning af de valgte Folketingspolitikere ved valget den 1. november 2022.

Indsamling og kodning af data er foretaget d. 7.-8. november 2022. Analysen er alene foretaget for de 175 mandater, som er valgt ind i valgkredsene i Danmark. Det betyder, at de fire nordatlantiske mandater ikke indgår i optællingen.

Til opgørelse og kodning af uddannelsesniveau har vi taget udgangspunkt i Danmarks Statistiks definitioner af højst fuldførte uddannelser. Vi har i analysen grupperet ufaglærte sammen med faglærte, korte videregående uddannelser sammen med mellemlange videregående uddannelser og lange videregående uddannelser sammen med ph.d. og forskeruddannelser.

Danmarks Statistik opgør befolkningens uddannelsessammensætning i 5-års-intervaller. Vi har på den baggrund valgt at afgrænse befolkningen til 20-69-årige. Vi har brugt de nyeste tal, som er fra 2021.

De valgte folketingsmedlemmer er blevet kodet ved en systematisk gennemgang af alle medlemmers CV'er, som er offentligt tilgængelige på folketingets hjemmeside. De nye folketingsmedlemmer har endnu ikke et CV på folketingets hjemmeside. Her har vi i stedet søgt informationen på LinkedIn, valgkampagner mv.